

Debrecen denevérfaunája

Bihari Zoltán

Debrecen, mint az Alföld legjelentősebb nagyvárosa, nem igazán bír kedvező adottságokkal a denevérek megtelepedése szempontjából. Sík vidéken helyezkedik el, nem rendelkezik barlangokkal, bányákkal, de még a meglévő pincék is olyan kis méretűek, ami denevérkolónia kialakulását nem teszi lehetővé. Folyó nem szeli át a várost, tavak nincsenek, nem számítva a Nagyerdő pihenőpark néhány száz négyzetméteres felületű dísztavát, amit a helyiek Békás-tónak hívnak. Csak két fontos élőhelyet lehet említeni, a Debreceni Nagyerdőt és a panel épületekből álló lakótelepeket, melyek néhány denevér szempontjából fontosak.

Debrecen denevérfaunáját célzottan eddig nem kutatták. Az 1950 előtti időkből mindössze 6 kitömött példányt ismerünk (2 kései denevér, 2 szürke hosszúfülű-denevér, 1 korai denevér, 1 közönséges denevér), melyek a Debreceni Egyetem gyűjteményében találhatóak (Bihari 1993). Endes (1988) megemlíti egy további kitömött példányt ugyanebből a gyűjteményből, de mivel a preparátum már nem található meg, így az adat nem lett hitelesítve.

Több évtizedig egyetlen denevér előfordulásról sem lehet tudni, majd 1989-től már bőséges információval rendelkezünk. Szisztematikus kutatás indult a Nagyerdei parkerdőben (Bihari 2000a) és a lakótelepeken (Bihari és Bakos 2001, Bihari 2004). Ezek mellett számos szórványadat is született (pl. Bihari 1990, 2000b, Endes 19). A számos összegyűlt adatnak köszönhetően ma már rálátásunk van Debrecen denevér faunájára. Ezek közkincsé tétele érdekében született ez az áttekintő munka.

Anyag és módszer

A denevér előfordulási adatok több módszer segítségével lettek gyűjtve. Számos esetben történt hálózás a Debreceni Nagyerdő belső részein, illetve a parkerdőben. E mellett, illetve sokszor párhuzamosan, detektoros

vizsgálatok történtek ugyanitt és a lakott részeken.

A Natura Alapítvány denevérmentő szolgálatot üzemeltet, aminek köszönhetően számos olyan denevért sikerült megvizsgálni, melyek bepéültek a lakásokba, illetve sérülten találtak a helyi lakosok. 1989 és 2004 között 17 denevérfajt sikerült kimutatni. Ezek előfordulási körülményei fajonként kerültek részletezésre.

Eredmények

Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Nagyon ritka faj Debrecenben. Csak három előfordulásáról tudunk. 1993.11.25-én az Orvostudományi Centrum főépületébe bepéült állatot leütötte az egyik professzor. 1995.04.22.-én a Békás-tónál fogtuk egy hím példányát. 1998.09.08-án pedig szintén az Orvostudományi Centrumban került elő egy bepéült és már elpusztult egyede. Nem valószínű, hogy a fajnak Debrecenben szaporodó kolóniája lenne.

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

Ezt a fajt egyetlen alkalommal találtuk meg Debrecenben. 1993.06.09-én a Debreceni Egyetem főépületébe repült be egy hím példány. Debrecentől 15 kilométerre van a legközelebbi ismert kolóniájuk, talán innen kóborolt el ez az állat.

Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

A tavi denevér a nagyobb vízfelületekhez kötődő faj. Nem valószínű, hogy Debrecenben kolóniájuk lenne. Ennek ellenére már két példányt is sikerült fogni hálóval a Békás-tónál. Az első példányt 1993.04.07-én fogtuk, a másodikat Gombkötő Péter fogta 1995.06.27-én. Mindkét állat hím volt, ami kóborló állatokra utal.

Vízi denevér (*Myotis daubentonii*)

Alapos okunk van feltételezni, hogy a Nagyerdőben a vízi denevérnek szülőkolóniája létezik. Eddig három esetben fogtuk meg a faj

egyedeit a Nagyerdőben, a Békás-tó partján és a közeli betonozott csónakázó tó partján. Detektorral azonban számos esetben érzékeltük és láttuk is a víz felett vadászni a vízi denevéreket. A befogott denevérek közül három nőtény, három hím volt.

Csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

Ritka faj, mely Debrecenben is csak egy alkalommal fordult elő. Megtelepedésére alkalmas templompadlás nincs a városban. Az egyetlen nőtény egyedét 1984.08.01-én fogtuk a Nagyerdei tónál. Ebben az időszakban már feltételezhetően kóbor egyedével találkoztunk.

Szöröskarú denevér (*Nyctalus leisleri*)

Erdei fajhoz illően, csak a Nagyerdőben él. Valószínűleg szülő kolóniája is él a területen. Eddig 15 példányát fogtuk a Nagyerdő belső részein, és a parkerdőben a Békás-tó körül. A fogott állatok kétharmada nőtény volt.

Korai denevér (*Nyctalus noctula*)

Debrecen egyértelműen leggyakoribb denevérfaja. A nagyerdő öreg tölgyeiben is számtalan odúban megtalálható, de a lakótelepek panelréseiben is tömeges. A debreceni állomány nagysága szinte megbecsülhetetlen, de mindenképpen sok ezerre tehető. Jól érzékelteti ezt, hogy volt olyan eset, hogy a Békás-tó mellett egyetlen hálóval több példányát sikerült befogni egyetlen este.

A lakótelepek közül a Füredi út környéke, Tócs-kerti lakótelep, Lehel utca, Bethlen utca a legsűrűbben lakott. A denevérmentő zöld számra szeptemberben és októberben heti 2-3 alkalommal érkezik bejelentés, hogy berepülnek a lakásba, illetve, hogy az ablak felett megtelepedő kolónia cincogásától nem tudnak pihenni.

Szürke hoszűfűlű-denevér

(*Plecotus austriacus*)

Debrecenben gyakori faj. Az óváros pincéiben, padlásain, a Debreceni Egyetem főépületében és a Békás-tó környékén sokszor előkerült. Számos esetben lakásokba is berepült. Igazi városi fajnak tekinthető Debrecenben. Telelni épületek alatt lévő pincékben szokott. Egyetlen szülőkolóniája volt ismert az Agrártudományi Egyetem padlásán, amit azonban az ott dolgozó munkások elpusztítottak.

Pisze denevér (*Barbastella barbastellus*)

Két alkalommal került elő ez a tipikusan erdei faj. 1994.08.02-án a Nagyerdő középső részén, öreg tölgyfák között, egy erdei úton sikerült fogni egyetlen nőtény példányát. A második

példány 2005. februárjában került elő lakóövezetben, a Nagyerdő közelében. Kérdéses, hogy szülőkolóniája él-e a Nagyerdőben, vagy csak kóborló egyedek lehetnek a befogott állatok?

Kései denevér (*Eptesicus serotinus*)

Mindössze három alkalommal került elő, de biztosan sokkal gyakoribb lehet a beépített részeken. A Nagyerdőben hálóval sikerült befogni egy nőtényt 1995.06.27-én. A Tócs-kerti lakótelepen egy kutyától vettek el egy denevért 1997.11.16-án. 2000.05.02-án a Fényes-udvarban egy panelrésben 5 példányt figyeltem meg.

Durvavitorlájú denevér

(*Pipistrellus nathusii*)

Néhány előfordulási adata ismert Debrecenből. Négy példányát, köztük egy nőtényt sikerült fogni a Békás-tónál. Két esetben pedig épületbe berepült állatot mentettünk ki. Valószínű, hogy stabil kolóniája él a Nagyerdőben.

Törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*)

A Nagyerdő és a Parkerdő második leggyakoribb faja. Számos odúban megtelepedett kolóniáját ismerjük. A legnagyobb odúban élő kolóniája elérte a 300 példányt. Mesterséges odúkat is elfoglalt. A város beépített részein nem került elő. A Nagyerdő szélén lévő Klinikára három esetben is tömegesen berepült 100-150 példányos csapatuk. A szeptemberben berepült állatok közt nőtények és hímek vegyesen voltak, nagyjából egyforma arányban.

Fehértorkú denevér (*Vespertilio murinus*)

Nagy újdonságnak számított, mikor 2002.09.19-én a Kálvin tér 2. alatti épületben egy irodába berepült példányát mentettük ki. Ez volt egyben a faj legkeletibb előfordulási helye hazánkban.

Irodalom

- Bihari, Z. 1990. Törpe denevér (*Pipistrellus pipistrellus*) a debreceni Nagyerdőn. Calandrella IV/2: 45.
- Bihari, Z. 1993. A debreceni Nagyerdő denevérfaunisztikai vizsgálata. Calandrella, VII/1-2: 126-140.
- Bihari, Z. 2000a. A denevérek bűvőhelypreferenciája és urbanizációjuk ökológiai háttere. PHD disszertáció, Debrecen, 84 pp.
- Bihari, Z. 2000b. Examination of bats straying into rooms. Myotis. 37: 99-102.

- Bihari, Z. 2004. The roost preference of *Nyctalus noctula* (Chiroptera, Vespertilionidae) in summer and the ecological background of their urbanisation. *Mammalia*, 68/4: 329-336.
- Bihari, Z., Bakos, J. 2001. Roost selection of *Nyctalus noctula* (Chiroptera, Vespertilionidae) in urban habitat. *Proceedings of the VIIIth EBRs*, 2: 29-39.
- Endes, M. 1988. A tiszai Alföld denevérfaunájának vizsgálata. *Természettudományos Tájékoztató*, I: 62-67. Debrecen
- Endes, M. 1997. Durvavitorlájú denevér (*Pipistrellus nathusii*) észlelése Debrecenben. *Calandrella*, XI/1-2: 101.